

**VŠEOBECNÁ FAKULTNÍ
NEMOCNICE V PRAZE**

**1. LÉKAŘSKÁ
FAKULTA**
Univerzita Karlova

JISTOTA MODERNÍ MEDICÍNY

**VŠEOBECNÁ FAKULTNÍ
NEMOCNICE V PRAZE**

**1. LÉKAŘSKÁ
FAKULTA**
Univerzita Karlova

Odvykání kouření a anhedonie: Co s tím?

Vědecká schůze PS ČLS JEP, 7.6. 2023

MUDr. Lenka Štěpánková, Ph.D.,
Centrum pro závislé na tabáku
III. interní kliniky VFN a 1. LF UK

Co je to anhedonie?

- Různé definice z různých zdrojů
- Anhedonie – neradostnost, snížené pociťování radosti z podnětů a aktivit
  - jedná se o příznak, nikoliv samostatnou chorobu
  - ne pouze snížení pozitivních pocitů, ale hodnocení stimulů (not unhappiness)
- Je základním symptomem deprese a řady dalších psychiatrických poruch, jako je schizofrenie, při závislosti i léčbě závislostí aj. Anhedonie může být také považována za reziduální symptom depresivní poruchy.

Anhedonia is a diverse array of deficits in hedonic function, including reduced motivation or ability to experience pleasure. While earlier definitions emphasized the inability to experience pleasure, anhedonia is currently used by researchers to refer to reduced motivation, reduced anticipatory pleasure (wanting), reduced consummatory pleasure (liking), and deficits in reinforcement learning. Wikipedia.org

Současný koncept anhedonie – 3 hlavní složky snížené kapacity prožívání radosti

(např. in Winer 2013, Leventhal 2006 a 2013, Craske 2016)

Anticipační

- Anticipatory
- Chtění, těšení se na odměnu
- Ochota se snažit pro dosažení odměny

Konzumatorní

- Consummatory
- hodnocení podnětu „konzumovaného“
- Typicky hodnoceno pocíťovaným uspokojením z minulé či současné odměny
- Lepší EMA ecological momentary assessment

Učení se odměnou

- Reward learning
- Odměna typicky stimuluje proces učení (posilující podnět, reinforcing stimulus)
- Učení se odměnou se obvykle měří podle míry, do jaké se účastníci naučí reagovat na větší více než menší odměny

Hedonické prožitky souvisí se schopností prožitku odměny, sdílejí tedy i podobné neurobiologické souvislosti. Anhedonie se ve své biologické reprezentaci (jiné neuronální okruhy, transmitery) liší od jiných jádrových symptomů deprese, jako je porucha koncentrace a spánku. Naopak blízko stojí symptomy s podobnou manifestací, kde je důležitý prožitek uspokojení (chuť jídlu, sex, zájem...), motivace. Projevy ale nelze takto rozlišit přesně, vzájemně spolu souvisí.

MUDr. Luboš Janů, Ph.D: Anhedonie – nežádoucí účinek, reziduální symptom nebo známka stability? Psychiatrie pro praxi 2013, 14 (4)

Anhedo-
nie

Chuť
k jídlu

Sexuální
apetit

Zájem o
okolí a
aktivity

Měření anhedonie – testy

- Physical and Social Anhedonia Scales of Chapman et al, určený pro celoživotní deficit radosti, který je předpokládám u schizofrenie Revised Chapman Physical Anhedonia Scale (CPAS; L. J. Chapman, J. P. Chapman, & M. L. Raulin, 1976
- Pleasure Scale of Fawcett et al, vytvořen pro identifikaci subtypu deprese s anhedonií (Fawcett-Clark Pleasure Capacity Scale, FCPS; J. Fawcett, D. C. Clark, W. A. Scheftner, & R. D. Gibbons, 1983
- Snaith-Hamilton Pleasure Scale (SHAPS; R. P. Snaith, M. Hamilton, S. Morley, & A. Humayan, 1995

Leventhal AM, Chasson GS, Tapia E, Miller EK, Pettit JW. **Measuring hedonic capacity in depression: a psychometric analysis of three anhedonia scales.** J Clin Psychol. 2006 Dec;62(12):1545-58. doi: 10.1002/jclp.20327. PMID: 17019674.

- Hédonická kapacita minimálně koreluje s konstrukty deprese a úzkosti, které jsou hodnoceny pomocí dotazníku BDI-II a Beck Anxiety Inventory (ale podškála BDI-II zahrnutící Loss of Interest, Loss of Pleasure a Loss of Interest in Sex je pro anhedonii vypovídající, Winer 2013, Joiner 2003)
- Hedonická kapacita byla velmi dobře mapována dotazníky SHAPS a FCPS a nepříliš dobře CPAS

Možné nové symptomy tabákového abstinenčního syndromu II: Anhedonie

- ▶ (Review I- Impulsivity, Review II – anhedonia, Review III- reduced positive affect. Zavzaty studie dle přísných metod. kritérií a **bez léčby!**)
- ▶ Výsledek: „Ačkoliv výsledky nejsou jednoznačné, abstinence od tabáku zřejmě zvyšuje anticipační anhedonii, pravděpodobně zvyšuje konzumatorní anhedonii a pravděpodobně nesnižuje učení se odměnou.
- ▶ Závěr: Anticipační anhedonie se zdá být abstinenčním příznakem a bylo by vhodné jí přidat do seznam abstinenčních symptomů

Cook et al: : Je anhedonie součástí abstinenčního tabákového syndromu?

- Anhedonie po zanechání kouření byla asociována
  - se sníženou latencí k relapsu (hazard ratio = 1.09, 95% confidence interval [CI] [1.02, 1.17])
  - s nižší 8-týdenní point-prevalencí abstinence (OR = .91, 95% CI [.86, .97]). Tento vztah zůstal statisticky významný, i když byly mezi prediktory zařazeny ostatní abstinenční příznaky
  - náhradní terapie nikotinem téměř plně potlačila nárůst anhedonie spojené s abstinencí ($\beta = -.66$, $p < .001$), což dále potvrzuje agonistickou supresi AP

Cook JW, Piper ME, Leventhal AM, Schlam TR, Fiore MC, Baker TB. *Anhedonia as a component of the tobacco withdrawal syndrome*. J Abnorm Psychol. 2015 Feb;124(1):215-25. doi: 10.1037/abn0000016. Epub 2014 Nov 10. PMID: 25384069; PMCID: PMC4348025.

Anhedonie, depresivní nálada a výsledek odvykání kouření

- ▶ N=1469, ženy i muži zařazení ve studii pro odvykání kouření, screening pro depresi a anhedonii
- ▶ Pokud byly separátně testovány, jak anhedonie, OR(95% CI)=1.42(1.16-1.73), p=.004, tak i deprese, OR(95% CI)=1.35(1.11-1.63), p=.002, predikovaly vyšší počet relapsů. Tento vztah zůstal významný i po adjustaci ovlivňujících faktorů včetně depresivní poruchy v anamnéze, která nepredikovala výsledek.
- ▶ Po kontrole kovariace mezi anhedonií a depresivní náladou anhedonie predikovala výsledek odvykání kouření, OR(95% CI)=1.31(1.05-1.62), p=.02, zatímco depresivní nálada nikoliv, p=.19. Trvání příznaku (>2 weeks), léčba, a jiná závislost nemodifikovaly vztah anhedonie a depresivní nálady na výsledek odvykání.

Leventhal AM, Piper ME, Japuntich SJ, Baker TB, Cook JW. **Anhedonia, depressed mood, and smoking cessation outcome**. J Consult Clin Psychol. 2014 Feb;82(1):122-9. doi: 10.1037/a0035046. Epub 2013 Nov 11. PMID: 24219183; PMCID: PMC3934823.

Je efekt anhedonie na odvykání kouření vyšší u žen versus u mužů?

- ▶ Anhedonie je známa jako negativní faktor při odvykání kouření, rozdíl mezi pohlavími však nebyl testován. Hypotéza článku předpokládá, že efekt anhedonie u žen bude vyšší, nežli u mužů
- ▶ Design- 8 týdnů nikot. náplastí + behav. poradenství. Anhedonie měřena SHPS.
- ▶ Rozdílný efekt anhedonie měřené na počátku léčby (baseline) nebyl rozdílný u mužů a i žen a překvapivě nebyl negativním prediktorem úspěšnosti
- ▶ Výsledek může být dán psychosoc. podporou při odvykání a efektem medikace

Powers JM, Carroll AJ, Veluz-Wilkins AK, Blazekovic S, Gariti P, Leone FT, Schnoll RA, Hitsman B. **Is the Effect of Anhedonia on Smoking Cessation Greater for Women Versus Men?** Nicotine Tob Res. 2017 Jan;19(1):119-123. doi: 10.1093/ntr/ntw148. Epub 2016 Jun 9. PMID: 27287389; PMCID: PMC5157712.

Anhedonie při odvykání kouření: Co s tím?

- Medikace pro snížení abstinenčních příznaků při odvykání kouření
(z literatury doložen vliv NTN Cook 2015 a bupropionu Tomarken 2004, Walsh 2018 ostatní nebyly zkoumány, ale naše zkušenost potvrzuje i u vareniklinu a cytisinu)
- Antidepresivní medikace při klinicky významné depresi/anhedonii: Dobrý vliv na omezení negativních pocitů, limitovaný vliv zvýšení pozitivních pocitů. (SSRI, ketamin, vortioxetin...)
- Psychoterapie či systematický podporující kontakt
- Neurokognitivní metody (Craske at al.: Treatment for anhedonia: A neuroscience driven approach. Depression and Anxiety 2016)
- Mindfulness meditace obecně i „všímavost“ zaměřená na prožívání pozitivních pocitů
(Craske 2016, Oikonomou 2017, deSouza 2015, ale: Cochrane 2022 Jackson et al. Mindfulness for smoking cessation – nevýznamně pozitivní výsledky)

Závěr

Anhedonie má několik složek, které je vhodné posuzovat zvlášť

Anhedonie je častým příznakem psych. poruch, nikoliv samostatnou nemocí

Anticipační anhedonie je abstinenčním příznakem

Přítomnost anhedonie je negativním prediktorem abstinence

Medikace pro léčbu závislosti na tabáku snižuje abstinenční anhedonii

Ženy i muži s anhedonií profitují z medikace pro odvykání kouření

Je zapotřebí dalšího výzkumu anhedonie a jejího vlivu na odvykání

**Děkuji za pozornost
(a přeji mnoho pozitivních pocitů nejen v průběhu dovolených)**

Lenka Štěpánková, Centrum pro závislé na tabáku 3. IK VFN a 1. LF UK

lenka.stepankova@vfn.cz, lenka.stepankova@lf1.cuni.cz